

**ГЕРГИЧ
ЛІДІЯ
КАРЛІВНА,**

*родом з села
Червона Моговилівка
Фастівського району
Київської області,
тепер живе в селищі Борова
цього ж району.*

Батько мій дуже був потрібний робітник для колгоспу, він працював стельмахом, робив колеса до підвід. А був сильний і працьовитий, його в колгоспі поважали. У нас була корова, вона була ялівкою. Тоді в колгоспі сказали: ви здайте її в колгосп, а дамо вам другу корову. Мама послухала, відвела свою, а другої корови не дали, і ми залишились без молока. Татові в колгоспі багато обіцяли, що заплачать і грішми, і хлібом, але не дали нічого, сказали, що поганий урожай, а дати треба заготівлю державі.

І от настав чорний день для нашої сім'ї. Тату сусіди говорили: Карло, покинь колгосп, іди в Київ працювати, ти ж і стельмах, і столяр, тебе візьмуть обома руками, пайок дадуть на тебе і на дітей. Та де там, його так завірили в колгоспі, що він не міг покинути його. Отощав наш тато і перестав ходити на роботу. Якось мама продала тютюну сусідові (батько садив свій тютюн) і пішла в Борову на базар купити щось. І от прийшла додому і гукає татові: «Карло, Карло, вставай, я принесла конфет, зараз затоплю піч та скип'ячу чаю». А тато вже харчить, мама йому ложку лле воду в рот, а вона не проходить. Мама в плач, побігла до сусідів, прийшли сусіди, зняли тата з печі на землю. Я це все бачу, воно в мене стоїть перед очима. А ми, діти, голодні ждем, коли нам дадуть їсти, плачем... За добру роботу колгосп дав людей, щоб викопали татові яму, колгосп зробив труну і виписав пшона на похорон. Коли хоронили батька, то привезли на підводі двох мертв'яків, Касьянів. Їх хотіли вкинути в батькову яму, але мама плакала і кричала, що він не любив ледачих, і не дала їх, цих ледачих, кидать йому в яму. Але вночі привезли і все-таки розгребли яму і вкинули їх батькові на груди.

Мама працювала ще в колгоспі після смерті батька. Зосталось на її плечах 6 дітей, а їсти немає нічого. Принесе картопельки в кишені трошки, а нас такий гурт. От помирали Льоня, Стьопа. Льоня був за мною, а Стьопа ще менший, той лежав у колісці. От вже вмерло троє. Приходять до нас комсомольці трусить хліб, в підпічці копають, у коморі, довбають долівку, на горищі лазять. Та хіба вони не бачили, що вже батько помер, діти? А все рівно шукали. В хаті було пусто, голо, голісінько. Сусіди нам приносили лущайки із картоплі, от ми їх смажили на плиті і їли. Старша сестра Тося товкла в ступі просяну полову і голі качани із кукурудзи. Так ми дожили до весни. І уже не було ні полови, ні качанів, на печі стояв горщик солі. А як їсточки хотілося! Війна не така страшна, як голод... І от немає анічогісінько, тільки сіль на печі й відро з водою.

*Лідія Карлівна ГЕРГИЧ з дітьми
Толою і Раєю. Мамі тут 23 роки.
Позаду страшні випробування.
попереду — життя. Не всохла
гілочка хліборобського роду!*

То ми пальчик послиним і у сіль, щоб так п'явки не смоктали під грудьми, і зразу ж п'ють воду. Так ми лизали сіль і пили воду і всі попухли. Мама сказала старшому брату: одвези їх у Київ, може, їх заберуть у приют, може, виживуть, а ні — хай умирають, щоб мені вже не бачить того своїми очима. А в неї самої ноги пухлі, як колоди, тяжко ходить.

От старший брат одвіз нас у Київ, одяг нас у материну одержину, покинув, сказав: ви тут посидьте, а я піду куплю хліба. Довго ми його ждали. Я на очі не дивилася, була вся пухла, як колода. Як розтулю пальчиком — дивлюсь, сонце має зайти за обрій, а брата нема. Ми здогадались, що він нас покинув, і давай плакати. Зібрались біля нас люди, от під'їхала полуторка, забрали нас у приют. Я уже не пам'ятаю, як мене поклали в лікарню, але пам'ятаю, як давали їжу несолону. Одного разу заходить сестра в палату з мискою і з ножицями (а в мене були водяні пухирчики на ногах, на пальчику кожному і великий на ступні). І сестра говорить: «Зараз буду різать». Я в плач, але вона мене вмовила, поставила миску і мою туди ніжку, а я болю ніякого і не чула. Я ногами не ходила довго, мене учили ходити заново, ніжечки були худенькі, як ниточки.

І от одвели мене в приют. Одна там жінка спитала мене, як моє прізвище, я сказала: «В тебе є сестра Оля?» Я кажу: «Є». «Немає вже її, померла». А Оля, моя сестра, була дуже спокійна, мовчазлива, було, що її питають, а вона мовчить, а я, менша за неї, говорю. В неї на очах якась хвороба була. Що давали у приюті їсти, старші віднімуть, а вона, бідна, голодна, от і померла.

Я тікала із приюту додому. Приют був у Києві, біля Кадетського мосту, він і зараз ще, той дім, стоїть. А мені розказували знайомі, що братська могила дітей знаходиться там, де зараз телевізійна вишка, туди звозили всіх і скидали...

І от пройшло багато часу, а я ще жду свою сестричку Олю. В 1985 році прочитала в газеті «Труд», що якась Ольга Карлівна носить гравюри у музей і здає в Москві. Я написала листа, і мені відповіли, що то старша людина, не моя сестра. Так і понині жду...

Прийшла я із приюту, мама зраділа, хоч одна донька зосталась жива. Але оці дитячі болячки не давали жить, особливо малярія мене трусилася, а

ліків від неї не було. І не встигли ми ожити від страшно́ї голодовки, як тут і війна. Я 20 червня 41 року одержала карточку, що перейшла у 7-й клас, а 22-го бомбили Київ...

Коли все те було, а я і сьогодні плачу за своїм татом, братами, сестрами. Із 8 душ вижили чудом мама, старший брат і я, всього троє. І от кому було на руку зробити цю голодовку? Я згадаю — лежать дітки на тротуарі пухлі, простягають рученята, благають — дайте що-небудь закропити душу...

Після війни знову був голод. Я шість разів їздила в Західну Україну, щоб спасти життя чоловіку, сину і собі. Скільки тисяч людей хотіло їхати в Західну Україну, а міліція всіх висаджувала в Підволочиську. Вороння, і де його стільки набралось, кряче. А люду!.. Дуже багато стоїть товарняка, мертві поїзди, людей повиганяли. І всі хочуть їхати, бо вдома смерть косить. От я бачу — почав поїзд рушати, набирає хід, а я чатую, за що мені вхопитися, щоб потім не зірваться під вагон. Вхопилась обома руками, міцно держусь, а оглядач вчепився за мене і тягне мене до себе,

та я так учепилася, що тільки можна руки повиривають. І поїзд набрав ходу, він не справився зі мною, і так я поїхала на цьому товарняку...

Отакі дві голодовки я прожила на віку, а скільки ще несправедливості! Мене в дитинстві називали і мадяркою, і австрійкою. А мій тато родом із Югославії, він опинився на Україні в полоні, працював у нашому селі, на лісорозробці був десятиником над своїми людьми. Тато був грамотний, трудолюбивий, і за це його поважали. Він служив на флоті, дуже крепкий був, красивий, підтягнутий, це мені так розповідають люди за мого тата, а я плачу. Один чоловік розказує: твого батька я знав, дуже добра була душа, а от жалко, що від такої смерті, від голоду, помер. Його звали Гергич Карло Петрович.

Я вірила все своє життя, що прийде той час, коли скажуть уголос про те неймовірне горе. Я теж хотіла б зробити свій внесок на пам'ятник людям, померлим від голоду. Адже в нашій сім'ї померло 5 душ. Я б хотіла, щоб цей пам'ятник ставили в Києві, щоб можна було покласти до нього квіти, поки ще я жива.